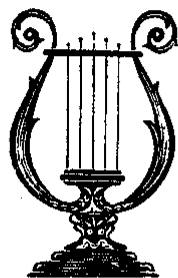

ΜΙΧΑΗΛ ΧΑΤΖΗΘΑΝΑΣΙΟΥ

Μουσικοδιδασκάλου τῆς κατὰ Χάλκην ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς
καὶ Πρωτοψάλτου τῆς ἱερᾶς Πατριαρχικῆς καὶ Σταυροπηγιακῆς Μονῆς
Ζωοδόχου Πηγῆς Βαλουκλή

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΝ ΜΟΥΣΙΚΗΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ „ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ ΜΟΥΣΙΚΟΦΙΛΩΝ“

ΣΤΑΜΠΟΥΛΑ

ΟΙΚΟΤΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

ΑΡΧΙΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἀριθμ. $\frac{\text{Πρωτ. 2787}}{\text{Αὔξ. 79}}$

Πρὸς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον
τοῦ Συνδέσμου Μουσικοφίλων

Ἐνταῦθα

Διὰ τοῦ παρόντος κοινοποιεῖται ὑμῖν ὅτι τὸ ὑποβληθὲν ὑφ' ὑμῶν τῇ Αὐτοῦ Θειοτάτῃ Παναγιότητι στοιχειῶδες Θεωρητικὸν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὰ πρῶτα βήματα εἰς τὴν Βυζαντινὴν Ἐκκλησιαστικὴν Μουσικὴν», ἐξετασθὲν ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐν τοῖς Πατριαρχείοις Ἐπιτροπῆς, εὐρέθῃ καλῶς ἔχον καὶ ἐνεκρίθη.

Ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, τῇ 29ῃ Δεκεμβρίου 1954

† Ὁ Φιλαδελφείας **ΙΑΚΩΒΟΣ**

Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἁγίας καὶ Ἱερᾶς Συνόδου

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΒΗΜΑΤΑ

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Στοιχεῖα Μουσικῆς Γραφῆς καὶ Ἀναγνώσεως

Μουσικὴ ἐν γένει εἶναι ἡ τέχνη καὶ ἡ ἐπιστῆμη τοῦ ἄσματος. Ψάλλω σημαίνει ἐκπέμπω διαφόρους φωνάς, αἱ ὁποῖαι ἔχουσι κάποιαν σχέσιν μεταξύ των καὶ ἀποδίδουσι μίαν ἁρμονίαν.

Κάθε φωνὴ πού ἐκπέμπεται μόνη λέγεται **ΦΘΟΓΓΟΣ**.

Τὸ μεταξύ δύο παρακειμένων φθόγγων διάστημα λέγεται **ΤΟΝΟΣ**. Οἱ τόνοι διαφέρουσι μεταξύ των κατὰ τὸν ἀριθμὸν τῶν Τμημάτων, τὰ ὁποῖα εἰς ὅλην τὴν Κλίμακα εἶναι 72.

Μία σειρά ἀπὸ 7 φθόγγους, κατατεταγμένους ἀπὸ τοῦ βαρέως πρὸς τὸν ἀμέσως ὑψηλότερον, ἕως ὅτου ἐπαναληφθῆ ὁ πρῶτος τῆς βάσεως, ἀποτελοῦν τὴν **ΚΛΙΜΑΚΑ**.

Ἡ ὀνομασία τῶν φθόγγων πού ἀποτελοῦν τὴν Κλίμακα εἶναι ἡ ἐξῆς: Νη, Πα, Βου, Γα, Δι, Κε, Ζω, Νή.

Όταν ἀπὸ τὸν φθόγγον πὺ εὐρισκόμεθα ἀνεβάζομεν τὴν φωνὴν μας πρὸς τὰ ἄνω λέγεται ἀνάβασις ἢ ἐ π ἰ τὸ ὀ ξ ύ, ὅταν δὲ κατεβάζομεν τὴν φωνὴν λέγεται κατάβασις ἢ ἐ π ἰ τὸ ῥ α ρ ύ.

Όταν ἡ ἀνάβασις ἢ ἡ κατάβασις τῆς φωνῆς γίνεται μὲ τὴν σειρὰν τῶν φθόγγων, χωρὶς νὰ παραλείπωμεν ἐν τῷ μεταξὺ ἄλλας φωνὰς λέγεται ΣΥΝΕΧΗΣ ἀνάβασις ἢ κατάβασις.

Ἐὰν πάλιν παραλείπωμεν ἐν τῷ μεταξὺ φωνὰς τότε λέγεται ΥΠΕΡΒΑΤΗ ἀνάβασις ἢ κατάβασις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄

Μουσικοὶ Χαρακτῆρες Ποσότητος

Οἱ Χαρακτῆρες εἶναι τὸ ἀλφάβητον τῆς Μουσικῆς. Μὲ αὐτοὺς γράφομεν καὶ διαβάζομεν τὸ μουσικὸν ἄσμα. Ἐπειδὴ δὲ κάθε ἄσμα ἔχει ἀναβάσεις καὶ καταβάσεις τῆς φωνῆς δι' αὐτὸ ἔχομεν δύο εἰδῶν χαρακτῆρας: τοὺς ΑΝΙΟΝΤΑΣ, οἱ ὅποιοι φανερώνουν τὴν ἀνάβασιν τῆς φωνῆς καὶ τοὺς ΚΑΤΙΟΝΤΑΣ, οἱ ὅποιοι φανερώνουν τὴν κατάβασιν τῆς φωνῆς.

Εἷς δὲ ἕτερος οὔτε ἀνεβαίνει οὔτε κατεβαίνει ἀλλὰ ἐπαναλαμβάνει τὴν φωνὴν τοῦ προηγουμένου φθόγγου ἢ τῆς μαρτυρίας καὶ αὐτὸς λέγεται Ἴσον.

Χαρακτήρες τῆς ποσότητος εἶναι δέκα

ἴσον		ο	Τῆς ἰσότητος τὸ ἴσον	
Ὀλίγον		α		
Πεταστή		α		
Κεντήματα		α	Τῆς ἀναβάσεως	}
Κέντημα		β		
Ύψηλῆ		δ		
Ἀπόστροφος		α		
Ἐπιρροή		2 (1+1)	Τῆς καταβάσεως	}
Ἐλαφρόν		β		
Χαμηλῆ		δ		

Σύνθεσις Χαρακτήρων

Διὰ νὰ ἀνεβάσωμεν ἢ κατεβάσωμεν τὴν φωνὴν μας μίαν, δύο, τέσσαρας φωνὰς ἔχομεν τοὺς χαρακτήρας πὺν ἐμάθαμεν. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἀνεβάσωμεν ἢ κατεβάσωμεν τὴν φωνὴν τρεῖς, πέντε ἔξ φωνὰς κλπ. συνθέτομεν μερικοὺς χαρακτήρας, π. χ. ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀνεβάσωμεν τρεῖς φωνὰς λαμβάνομεν τὸ ὀλίγον καὶ τὸ κέντημα καὶ τὸ συνθέτομεν οὕτως $\underline{\quad}$ δύο τὸ κέντημα καὶ μία τὸ ὀλίγον τρεῖς.

Μαρτυρίαι

Διὰ νὰ δείξωμεν ἀπὸ ποῖον φθόγγον ἀρχίζει κάθε ἄσμα μεταχειριζόμεθα μερικὰ σημεῖα, τὰ ὁποῖα λέγονται ΜΑΡΤΥΡΙΑΙ

Ἐκαστος φθόγγος ἔχει τὴν Μαρτυρίαν του.

Μαρτυρίας θέτομεν καὶ εἰς τὸ τέλος κάθε μουσικῆς γραμμῆς, τὴν ὁποῖαν ὀνομάζομεν κατάληξιν.

Χαρακτήρες τῆς ποσότητος σύνθετοι (1—10 φθόγγων)

	Ἀναβάσεως	Καταβάσεως
1	— ᾿ ῶ ῷ Ὸ	ῶ ῷ Ὸ
2	— ᾿ ῶ ῷ Ὸ	ῶ ῷ Ὸ
3	— ᾿ ῶ ῷ Ὸ	ῶ ῷ Ὸ
4	— ᾿ ῶ ῷ Ὸ	ῶ ῷ Ὸ
5	— ᾿ ῶ ῷ Ὸ	ῶ ῷ Ὸ
6	— ᾿ ῶ ῷ Ὸ	ῶ ῷ Ὸ
7	— ᾿ ῶ ῷ Ὸ	ῶ ῷ Ὸ
8	— ᾿ ῶ ῷ Ὸ	ῶ ῷ Ὸ
9	— ᾿ ῶ ῷ Ὸ	ῶ ῷ Ὸ
10	— ᾿ ῶ ῷ Ὸ	ῶ ῷ Ὸ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Περὶ χρόνου

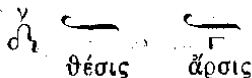
Χρόνος εἰς τὴν μουσικὴν λέγεται ὁ ἴσος καιρὸς ποῦ ἐξοδεύομεν διὰ τὴν ἐκπομπὴν κάθε φωνῆς.

Καταμετρεῖται δὲ συνήθως μὲ τὴν κροῦσιν τῆς χειρὸς ἐπὶ στερεοῦ σώματος διὰ κινήσεων ἰσων πρὸς τὰ ἄνω καὶ πρὸς τὰ κάτω.

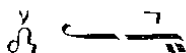
Καὶ ἡ μὲν πρὸς τὰ κάτω κίνησις τῆς χειρὸς λέγεται ΘΕΣΙΣ,

ἢ δὲ πρὸς τὰ ἄνω ΑΡΣΙΣ. Εἰς κάθε μουσικὸν χαρακτήρα ἀνήκει εἰς ἀκέραιος χρόνος, ἧται μία θέσις καὶ μία ἄρσις.

Ὅταν θέλωμεν νὰ ἀπαγγείλωμεν δύο μουσικοὺς χαρακτήρας ἐντὸς ἑνὸς χρόνου, τότε ἐπὶ τοῦ δευτέρου χαρακτήρος θέτομεν ἕν σημεῖον τὸ ὁποῖον λέγεται ΓΟΡΓΟΝ.

Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ γοργὸν ἔχομεν καὶ ἕν ἄλλο σημεῖον χρονικόν, τὸ ὁποῖον ἐνεργεῖ ὡς γοργὸν καὶ σημεῖον τὸ ὁποῖον προσθέτει καὶ ἕνα χρόνον, ὡς ἐξῆς:

Ἡ γραφὴ αὕτη ἀναλύεται ὡς ἐξῆς: $\overset{\gamma}{\rho}$ \longleftarrow $\frac{7}{\rho}$ δηλ. τὸ ἄργον ἐνεργεῖ ὡς γοργὸν καὶ ἔχει τὴν ἄρσιν τοῦ χρόνου ὃ δὲ ἀμέσως ἐπόμενος φθόγγος προφέρεται μὲ ἕνα ἐπὶ πλέον χρόνον.

Δι' ὅσων ἀναφέραμεν ἐμάθαμεν πῶς διαιρεῖται ὁ χρόνος. Ὅταν ὁμως θέλωμεν νὰ προσθέσωμεν ἕνα χρόνον περισσότερον εἰς ἕνα φθόγγον θέτομεν τὸ κλάσμα (\curvearrowright), ἢ τὴν ἀπλῆν (\cdot), ὅταν δὲ περισσοτέρους τότε θέτομεν διπλῆν ($\cdot\cdot$) ἢ τριπλῆν ($\cdot\cdot\cdot$)

Χρονικοὶ χαρακτήρες

Κλάσμα \curvearrowright ἰσοδύναμον μὲ ἕνα χρόνον

Ἀπλῆ \cdot ἰσοδύναμος μὲ ἕνα χρόνον

Σιωπῆ \curvearrowleft ἰσοδύναμος μὲ ἕνα χρόνον

Διπλῆ $\cdot\cdot$ ἰσοδύναμος μὲ δύο χρόνους

Τριπλῆ $\cdot\cdot\cdot$ ἰσοδύναμος μὲ τρεῖς χρόνους

*Χαρακτήρες διαιροῦντες τὸν χρόνον
εἰς δύο, τρία καὶ τέσσαρα μέρη*

Γοργόν Γ διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς δύο

Δίγοργον ΓΓ διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τρία

Τρίγοργον ΓΓΓ διαιρεῖ τὸν χρόνον εἰς τέσσαρα.

Φθόγγοι

Νη Πα Βου Γα Δι Κε Ζω Νη

Μαρτυρίαι φθόγγων

ν	π	ς	ρ	Δ	κ	ζ'	γ'
δλ	φ	κ	γγ	δλ	φ	κ	γγ

Φθοραὶ διατονικαὶ

λ	φ	ξ	φ	ρ	δ	ξ	λ
Νη	Πα	Βου	Γα	Δι	Κε	Ζω	Νη

Κλίμαξ τοῦ Πλαγίου Τετάρτου ἤχου

B' Τετράχορδον	ϕ	8	ν'
	μ	10	π
	σ	12	ρ
	σ'	12	δ
Διαζευκτικός	ϕ	8	γ
	μ	10	χ
A' Τετράχορδον	σ	12	π
	σ'	12	ρ
	ϕ	8	δ
	μ	10	χ
		12	π
			ρ
			δ
			χ

Συμφωνίαι τοῦ Πλαγίου Τετάρτου ἤχου

$\overset{\nu'}{\delta}$ $\overset{\nu'}{\rho}$ $\overset{\nu'}{\pi}$ $\overset{\nu'}{\chi}$ $\overset{\nu'}{\delta}$ $\overset{\nu'}{\rho}$ $\overset{\nu'}{\pi}$ $\overset{\nu'}{\chi}$ $\overset{\nu'}{\delta}$
 Nη Βου Δι Nη Nη Δι Βου Nη

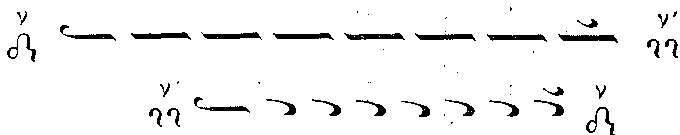
$\overset{\nu'}{\delta}$ $\overset{\nu'}{\rho}$ $\overset{\nu'}{\pi}$ $\overset{\nu'}{\chi}$ $\overset{\nu'}{\delta}$ $\overset{\nu'}{\rho}$ $\overset{\nu'}{\pi}$ $\overset{\nu'}{\chi}$ $\overset{\nu'}{\delta}$
 Nη Γα Κε Nη Nη Κε Γα Nη

ΓΥΜΝΑΣΜΑΤΑ

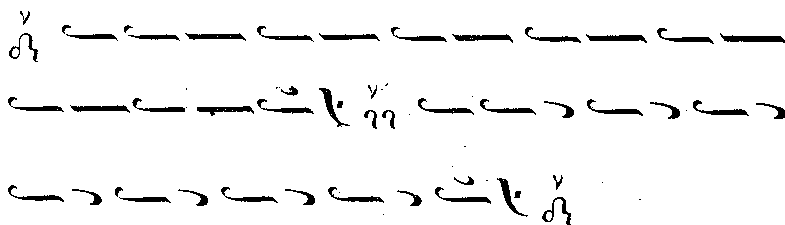
ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Ἀπλή ἀνάβασις καὶ κατάβασις συνεχῆς

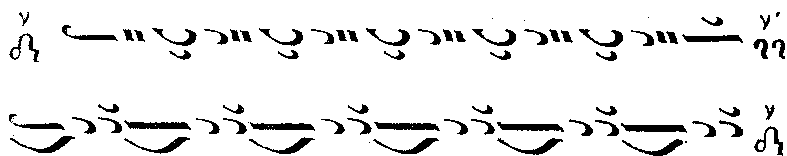
1ον

2ον

3ον

Musical notation for page 4ov, consisting of five lines of staff notation. The notation includes various note values, clefs, and rests. The first line starts with a clef and a note with a 'v' above it. The second line has a clef and a note with a 'v' above it. The third line has a clef and a note with a 'v' above it. The fourth line has a clef and a note with a 'v' above it. The fifth line has a clef and a note with a 'v' above it.

Musical notation for page 5ov, consisting of five lines of staff notation. The notation includes various note values, clefs, and rests. The first line starts with a clef and a note with a 'v' above it. The second line has a clef and a note with a 'v' above it. The third line has a clef and a note with a 'v' above it. The fourth line has a clef and a note with a 'v' above it. The fifth line has a clef and a note with a 'v' above it.

Musical notation for page 6ov, consisting of one line of staff notation. The notation includes various note values, clefs, and rests. The line starts with a clef and a note with a 'v' above it.

ε λ ρ ρ

Δ α ρ ρ

ζ λ γ ρ

ζ λ ρ ρ Δ

ρ ρ ρ ρ ε λ

π ρ γ δ

Ἀνάβασις καὶ κατάβασις Ὑπερβατή

τον

δ γ δ γ δ γ

δ γ δ γ δ γ δ γ

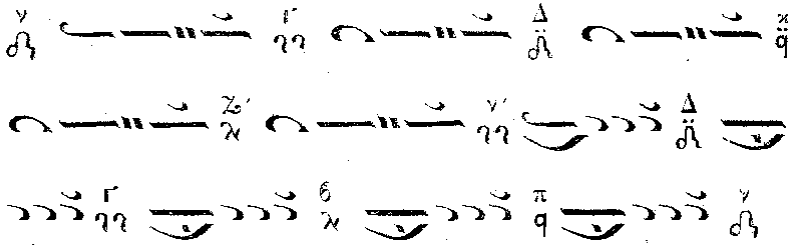
δ γ δ γ δ γ δ γ

ρ ρ ρ ρ ρ ρ ρ ρ

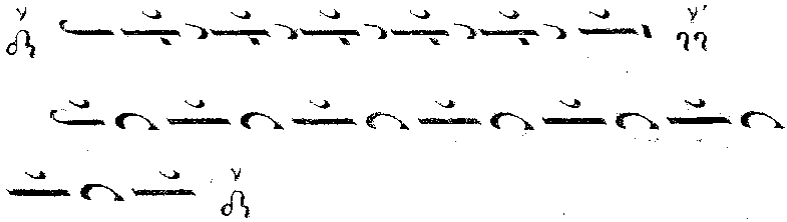
ρ ρ ρ ρ ρ ρ ρ ρ

ρ ρ ρ ρ ρ ρ

8ον

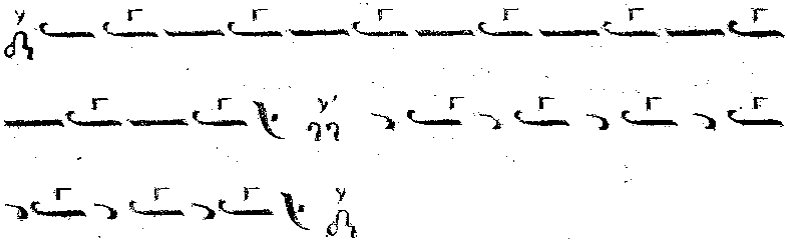

9ον

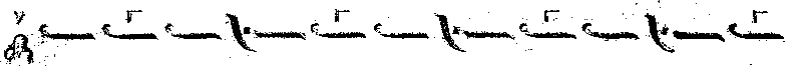

Συνηθέστερος τρόπος χρήσεως Γοργεύ

10ον

11ον

— — — — —
 — — — — —
 — — — — —
 — — — — —

12ov

$\overset{v}{\delta_1}$ — — — — — $\overset{v}{\delta_1}$ — — — — —
 — — — — — $\overset{\pi}{q}$ — — — — — $\overset{6}{\lambda}$ — — — — —
 — — — — — $\overset{6}{\lambda}$ — — — — —
 — — — — — $\overset{\pi}{q}$ — — — — — $\overset{v}{\delta_1}$

13ov

$\overset{v}{\delta_1}$ — — — — — $\overset{\Delta}{\delta_1}$ — — — — —
 — — — — — $\overset{\pi}{q}$ — — — — — $\overset{\lambda}{\lambda}$ — — — — — $\overset{v}{\delta_1}$
 — — — — — $\overset{\Delta}{\delta_1}$ — — — — — $\overset{6}{\lambda}$ — — — — —
 — — — — — $\overset{\pi}{q}$ — — — — — $\overset{v}{\delta_1}$

γ
 δ_1 Γ δ_1 π δ_1 δ_1
 Γ δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1
 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1
 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1
 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1

γ
 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1
 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1
 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1
 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1
 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1 δ_1

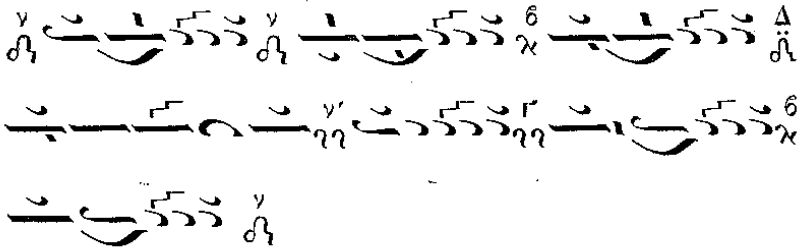
Περὶ Διγόργου

Ὅταν θέλωμεν νὰ ἀπαγγείλωμεν τρεῖς μουσικαὶς χαρακτηριστικῆς εἰς ἓνα χρόνον μεταχειριζόμεθα τὸ διγόργον

Π. χ. δ_2^{γ} | $\overbrace{\quad\quad\quad}^{\text{εἰς χρόνος}}$ |

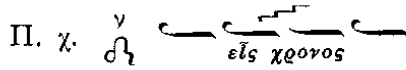
δηλ. ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς 3 ἴσα μέρη.

Γυμνάσματα διὰ τὴν χρῆσιν Διγόργου

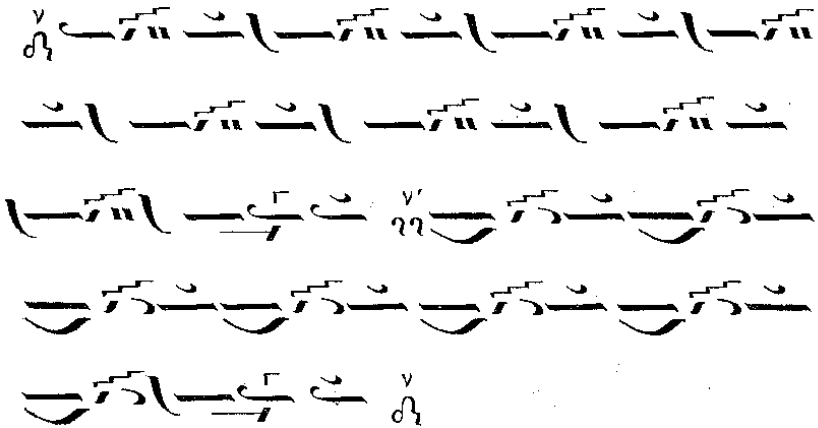

Περί Τριγώνου

Όταν θέλωμεν νὰ ἀπαγγείλωμεν 4 φθόγγους εἰς ἓνα χρόνον μεταχειρίζομεθα τὸ

ἥτοι ὁ χρόνος διαιρεῖται εἰς 4 ἴσα μέρη

Χαρακτήρες διαιρούντες και αύξάνοντες τὸν χρόνον

ἀργὸν \neg διαργον \neg τρίαργον \neg

Χαρακτήρες τῆς ἐκφράσεως ἢ ποιότητος

Βαρεῖα \curvearrowright

Ὁμαλὸν \rightarrow

Ψηφιστὸν \curvearrowleft

Ἀντικένωμα \rightarrow

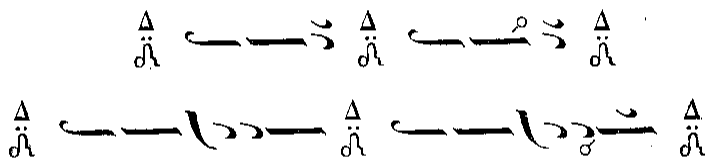
Σύνδεσμος ἢ Ἔτερον \curvearrowright

Ἐνδόφωνον \curvearrowright

Περὶ Ὑφέσεως καὶ Διέσεως

Ὑφεςις ρ καταβιβάζει τὸν φθόγγον κατὰ ἥμισυ τόνον

Δίεσις σ ἀναβιβάζει τὸν φθόγγον κατὰ ἥμισυ τόνον

ΤΗ ΥΠΕΡΜΑΧΩ

Τὸ σύνθημα: μέλος *Εἰρημολογικόν*

Ἦχος Νη

Τ η υ περ μα χω στρα α τη γω ω τα νι κη

τη η ρι α κ ως λυ τρω θει σα τω ων δει νων

ευ χα ρι στη η ρι ι α κ α να γρα φω Σοι

η Πο λις Σου θε ο το κε δ^ν αλ λως ε χου σα α

το κρα α τος α προ σμα α χη τιν κ εκ παν τρι

ων με κιν δυ νωνελευ θε ε ρω ωσον δ^ν ι να

κρα ζωω Σοι χαι ρε Νυ υμ φη α νυ υμ φευ τε ε ε

ε ε ε ε δ^ν

ΤΟ ΠΡΟΣΤΑΘΕΝ

Σύντομον
Ἦχος δὲ Νη

Τὸ πρὸ σταχθεῖς ἐν μυστικῶς λαθῶν ἐν γυνώ

ω ωσει ἕ ἐν τῆ σκηνῇ ἡ τοῦ Ἰωσηφ σπῆου

δη επε εεστη ἕ ο ασωματος λε

γωντη απειρογα αμω δὲ ο κλινας τη και

τα θα ασει τους ου ρα νους ἕ ἕ χωρει ειται α

ναλ λοι ω ω τως ο ολος ἐν Σοι ον και θλε πων

ἐν μητρα Σου λαθον τα δου ουλου μορφην εξιστα

με κραυ γαζει ἐιν Σοι χαιρε Νυ υμ φη α νυ υμ φευ

τε εεε εεε δὲ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ

ΕΤΕΡΑΙ ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ ΧΑΡΑΚΤΗΡΩΝ

$$\frac{\text{||}}{0} \quad \frac{\text{||}}{0} \quad \text{Ίσότητος}$$

$$\frac{\text{|||}}{2+1} \quad \frac{\text{|||}}{4+1} \quad \frac{\text{|||}}{5+1} \quad \frac{\text{|||}}{6+1} \quad \text{Ύψωσης}$$

$$\frac{\text{||}}{1} \quad \frac{\text{||}}{1} \quad \frac{\text{||}}{2} \quad \frac{\text{||}}{2} \quad \frac{\text{||}}{3} \quad \frac{\text{||}}{3} \quad \frac{\text{||}}{4} \quad \frac{\text{||}}{4} \quad \text{Καταβάσεως}$$

$\text{||} \text{||} = \text{Συνεχές ελαφρόν αναλύεται ως εξής: } \text{||} \text{||}$

Π. χ. $\frac{\Gamma}{\gamma\gamma} \text{||} \text{||} \frac{\gamma}{\gamma\gamma}$ αναλύεται ούτω:

$$\frac{\Gamma}{\gamma\gamma} \text{||} \text{||} \frac{\gamma}{\gamma\gamma}$$

$$\frac{\text{||}}{0 \ 1} \quad \frac{\text{||}}{0 \ 1} \quad \frac{\text{|||}}{(1+1)+1} \quad \frac{\text{|||}}{(1+1)+1}$$

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α΄.

Περὶ Ἦχων καὶ Γενῶν

Οἱ Ἦχοι τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Μουσικῆς εἶναι 8 οἱ ἑξῆς: Πρῶτος, Δεύτερος, Τρίτος, Τέταρτος, Πλάγιος τοῦ πρώτου, Πλάγιος τοῦ δευτέρου, Βαρῦς καὶ Πλάγιος τοῦ Τετάρτου.

Ἐξ αὐτῶν ὁ Πρῶτος, ὁ Τέταρτος, ὁ Πλάγιος τοῦ πρώτου καὶ ὁ Πλάγιος τοῦ τετάρτου ἀνήκουν εἰς τὸ Δ ι α τ ο ν ι κ ὸ ν Γ έ ν ο ς.

Ὁ Δεύτερος καὶ ὁ Πλάγιος τοῦ δευτέρου ἀνήκουν εἰς τὸ Χ ρ ω μ α τ ι κ ὸ ν Γ έ ν ο ς, καὶ τέλος ὁ Τρίτος καὶ ὁ Βαρῦς ἀνήκουν εἰς τὸ Ἐ ν α μ ὀ ν ι ο ν Γ έ ν ο ς.

Γνωρίσματα τῶν Ἦχων

Κύρια γνωρίσματα τῶν ὀκτῶ ἤχων εἶναι: Τὸ ἀπήχημα, ἡ κλίμαξ, οἱ δεσπόζοντες φθόγγοι καὶ αἱ καταλήξεις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β΄.

Περὶ φθορῶν

Εἶδομεν εἰς τὸ σχεδιάγραμμα τῆς κλίμακος τοῦ πλαγίου τετάρτου τὰς διατονικὰς φθορὰς καθὼς καὶ τὰς μαρτυρίας. Τώρα θὰ ἴδωμεν τὰς φθορὰς τοῦ χρωματικοῦ καὶ ἑναρμονίου γένους.

Φ θ ο ρ α ἰ χ ρ ω μ α τ ι κ α ἰ: δηλαδὴ τοῦ Δευτέρου καὶ τοῦ πλαγίου δευτέρου ἤχου.

Και τοῦ μὲν Δευτέρου ἤχου εἶναι αἱ ἐξῆς δύο:

—Ϟ ϝ

Τοῦ δὲ Πλαγίου Δευτέρου αἱ ἐξῆς δύο:

—Ϟ ϝ

Φθορὰ ἐναρμόνιος εἶναι ἡ ἐξῆς: ϝ

Τὰ ἐξῆς δύο σημεῖα Ϟ δ λέγονται μὲν Ϟ Γενική ὕφεσις τὸ δὲ δ γενική δίεσις. Καὶ τὸν μὲν σημεῖον Ϟ τίθεται κυρίως ἐπὶ τοῦ φθόγγου Κε καὶ ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ φθόγγου Ζω μὲ ὕφεσιν δηλ. ὄσους φθόγγους Ζω συναντήσῃ τοὺς θέλει μὲ ὕφεσιν.

Τὸ δὲ ἕτερον σημεῖον δ τίθεται συνήθως ἐπὶ τοῦ φθόγγου Γα καὶ ἐνεργεῖ ἐπὶ τοῦ φθόγγου Βου μὲ δίεσιν δηλ. ὄσους φθόγγους Βου συναντήσῃ τοὺς θέλει μὲ δίεσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'.

Περὶ χροῶν

Ἐκτὸς τῶν φθορῶν τούτων ἔχωμεν καὶ τὰ ἐξῆς τρία σημεῖα ἅτινα καλοῦνται χ ρ ό α ι.

ϝ ζυγὸς (Μουσταχὰρ)

ϝ κλιτὸν (Νισαμπούρ)

—Ϟ σπάθη (Χισὰρ)

Αἱ τρεῖς αὗται χροαὶ ἀποτελοῦν ἰδιαιτέρον κεφάλαιον διότι ἀλλοιόνοῦν τὴν κλίμακα κατὰ τοιοῦτον τρόπον ποῦ εἶναι ἀσύμφωνες μὲ τὴν θεωρίαν τοῦ σχηματισμοῦ τῶν γενῶν.

Καὶ ἡ μὲν χροὰ ϝ (ζυγὸς) πλησιάζει πρὸς τὸ χρωματικὸν γένος.

Ἡ χροά ρ (κλιτόν) πλησιάζει πρὸς τὸ ἑναρμόνιον γένος.
 Καὶ τέλος ἡ χροά ϑ (σπάθη) μετέχει τοῦ χρωματικοῦ
 καὶ τοῦ ἑναρμονίου γένους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'.

Περὶ μαρτυριῶν

Διὰ νὰ διακρίνωμεν τοὺς φθόγγους ἀνάλογα μὲ τὸ γένος καὶ
 μὲ τὴν κλίμακα πού ἀνήκουν μεταχειριζόμεθα γνωριστικὰ σημεῖα
 τὰ ὁποῖα καλοῦνται **μ α ρ τ υ ρ ί α ι**.

Μαρτυρίαι διατονικαὶ

$\delta\lambda \quad \rho \quad \zeta \quad \nu \quad \pi \quad \delta \quad \gamma \quad \Delta \quad \kappa \quad \zeta' \quad \nu' \quad \pi' \quad \delta' \quad \gamma' \quad \Delta'$
 $\Delta \quad \kappa \quad \delta\lambda \quad \delta\lambda \quad \rho \quad \kappa \quad \gamma\gamma \quad \delta\lambda \quad \rho \quad \kappa \quad \gamma\gamma \quad \rho \quad \kappa \quad \gamma\gamma \quad \delta\lambda$

Μαρτυρίαι χρωματικαὶ

Τοῦ Δευτέρου ἤχου: $\kappa \quad \rho$

Τοῦ Πλαγίου Β' ἤχου: $\rho \quad \rho$

ἤτοι $\nu \quad \pi \quad \delta \quad \gamma \quad \Delta \quad \kappa \quad \zeta' \quad \nu'$ (Β' ου ἤχου)

$\rho \quad \rho \quad \rho \quad \rho \quad \rho \quad \rho \quad \rho \quad \rho$ (Πλ. Β' ου ἤχου)

Μαρτυρίαι ἑναρμόνιοι

Διὰ τοὺς φθόγγους τῶν κλιμάκων τοῦ ἑναρμονίου γένους με-
 αχειριζόμεθα τὰς μαρτυρίας τοῦ διατονικοῦ γένους μὲ τὴν διαφο-
 ρὰν ὅτι οἱ φθόγγοι πού παίρνουν τὴν ἑναρμόνιον φθορὰν ρ λαμβ-
 βάνουν ὡς μαρτυρίαν τὸ σημεῖον γγ.

Π. χ. $\zeta \quad \delta \quad \zeta' \quad \delta'$
 $\gamma\gamma \quad \gamma\gamma \quad \gamma\gamma \quad \gamma\gamma$